

Summary *Confirmed breeding of a Bar-headed Goose* *Anser indicus*.

In The Netherlands, like elsewhere in Western Europe, some exotic bird species have formed feral populations. Observations of probable and confirmed breeding of Bar-headed Goose in 1992 and 1993, respectively, are described. In 1993 one pair successfully raised six chicks, which hatched in the beginning of May. Previously, one confirmed and a few possible cases of breeding of this species in The Netherlands were reported during 1973-78.

Literatuur

- BAUER K. M. & GLUTZ VON BLITZHEIM U. N. 1969. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Vol. 1. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- CRAMP S. & SIMMONS K. E. L. (eds). 1977. The Birds of the Western Palearctic, Vol. I. Oxford University Press, Oxford.
- VAN DIJK A. J. 1993. Handleiding SOVON broedvogelonderzoek. SOVON/CBS, Beek-Ubbergen/Voorburg.
- DAVIES A. K. 1988. The distribution and status of the Mandarin Duck *Aix galericulata* in Britain. Bird Study 35: 203-208.
- EBBINGE B. S. 1992. Population limitations in arctic breeding geese. Thesis, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.
- JONSSON L. 1992. Birds of Europe. Helm, London.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. SOVON, Arnhem.
- 1988. Nieuwe aantalsschattingen van de Nederlandse broedvogels. Limosa 61: 151-162.
- TEIXEIRA R. M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Rob Lensink, Hogestraat 17, 6651 BG Druten

Sterke najaarstrek van de Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* bij Sas van Gent (Zld) in 1993

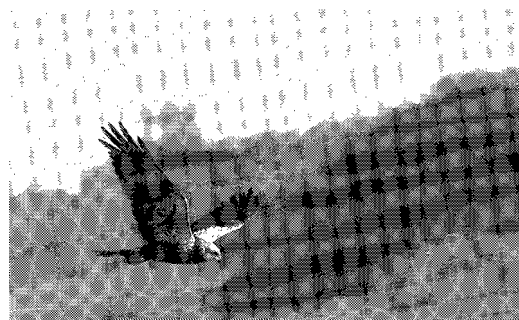
De Bruine Kiekendief is evenals de andere roofvogels een soort die overdag trekt. Grote aantallen trekkende roofvogels zijn slechts te zien op plaatsen waar de trek wordt gestuwd, zoals bij Istanbul in Turkije en bij Falsterbo in Zweden. In Nederland wordt met name in het voorjaar gestuwde trek van roofvogels waargenomen langs de kust bij Breskens (Zld) en bij de Eemshaven (Gr).

In het kader van het project van de Landelijke Werkgroep Vogeltrekkeltellen (LWVT) is sinds 1981 een trektelpost in de Canisvlietbinnenpolder bij Sas van Gent ingericht. Door het open landschap in de wijde omgeving zal op deze plaats geen sprake zijn van gestuwde trek. In september 1993 noteerde ik hier een uitzonderlijk groot aantal trekkende Bruine Kiekendieven. In de ochtend van 18 september (met 3.5 waarnemingsuren) passeerden daar in totaal 31 exemplaren. Tijdens de ochtenduren van de drie daarop volgende da-

gen werden nog eens zeven Bruine Kiekendieven waargenomen. De kiekendieven vlogen vrij hoog over en hielden een koers aan tussen ZO en ZZW. Van deze 38 trekkers werden er zes vlak voor zonsopkomst gezien. Het merendeel van de vogels passeerde evenwel in het tweede en derde uur na zonsopkomst. In totaal passeerden er drie mannetjes, vijf vrouwtjes en 26 onvolwassen vogels. Bij vier kiekendieven kon het geslacht of de leeftijd niet worden vastgesteld.

De Bruine Kiekendieven die in het najaar Zeeland passeren zijn vrijwel zeker afkomstig uit Nederland, Duitsland en Scandinavië (SOVON 1987). Bij het passeren van Nederland wordt vrijwel nergens geconcentreerde trek (meerdere trekkende vogels bij elkaar of meerdere vogels binnen enkele uren) waargenomen. Raadpleging van de regionale avifauna's leverde slechts één opvallende waarneming op: bij de Eemshaven werden op 5 september 1982 in enkele uren tijd elf kiekendieven uit zee komend waargenomen (Boekema *et al.* 1983). Ook in de rapporten van de LWVT zijn geen opvallende aantallen tijdens de najaarstrek te vinden. Zo werden bij acht simultaantellingen in 1985 waarbij steeds 30 telposten waren betrokken in totaal twaalf Bruine Kiekendieven in de eerste ochtenduren geteld, gevolgd door 57 exemplaren later op de dag (LWVT 1987). In 1986 leverde dit project zeven vogels in de ochtend en 40 later op de dag op (LWVT 1990). In 1987 ging het bij deze simultaantellingen om acht kiekendieven in de ochtend, gevolgd door 70 later op de dag (LWVT 1992). Ook uit rapporten van afzonderlijke telposten blijkt duidelijk dat de Bruine Kiekendief in het najaar maar weinig wordt gezien. Zo werden bij Arnhem in het najaar van 1982 gedurende 84 tellingen slechts vier exemplaren geteld (Kwak & Lensink 1983). Uitzonderlijk in dit verband zijn de resultaten van de telpost Maartensdijk (U), waar in het najaar van 1982 in totaal 35 vogels werden waargenomen (LWVT 1984).

Een mogelijke verklaring voor de opvallende aantallen bij Sas van Gent op 18 september 1993 kan vermoedelijk gezocht worden bij de weers-

Bruine Kiekendief, 22 december 1987 (A. B. van den Berg). Marsh Harrier *Circus aeruginosus*.

omstandigheden. De periode 8-17 september werd gekenmerkt door een voortdurende stroom depressies die voor veel regen en wind (voornamelijk ZW en Z) zorgden. In de nacht van 17 op 18 september draaide de wind van ZW naar NO en brak de bewolking. Op 18, 19 en 20 september was het nagevoel onbewolkt. Deze markante weersverandering heeft vermoedelijk veel kiekendieven die dagen achtereenvolgend niet verder waren getrokken, doen besluiten verder zuidwaarts te trekken. Waar deze vogels zich gedurende de voorafgaande slechtweertperiode hebben opgehouden, blijft gissen. Gelet op de tijd van doorkomst (de meeste vogels passeerden enkele uren na zonsopkomst) lijkt Flevoland niet erg waarschijnlijk en moet eerder aan het noordelijke Deltagebied worden gedacht. Dat alleen al uit dit gebied heel wat kiekendieven kunnen wegtrekken, blijkt wel uit het aantal broedparen dat voor het gehele Deltagebied voor 1992 op 150 werd geschat (Meininger *et al.* 1993).

Summary *Strong autumn migration of Marsh Harriers Circus aeruginosus*

During early-morning counts of visible landbird migration, 31 Marsh Harriers passed within 3.5 h near Sas van Gent, Zeeuws-Vlaanderen, Delta area, SW-Netherlands on September 18, 1993. Seven more birds were observed migrating south during the following three days. Altogether, three males, five females, 26 subadults and four birds of unknown sex and age were recorded in four days. All birds flew rather high, and between SE and SSW.

The observation site is situated in the middle of flat, open arable land, far from any feature that could influence raptor migration. An explanation for this relatively large number of migrating Marsh Harriers in a single day in this type of landscape is sought in meteorology. Through September 17, it was completely overcast and rainy, with SW wind. By the 18th, weather had changed drastically: blue sky, dry and NE wind. Supposedly, Marsh Harriers interrupted their migration until better weather-conditions prevailed.

Literatuur

- BOEKEMA E. J., GLAS P. & HULSCHER J. B. 1983. Vogels van de provincie Groningen. Wolters-Noordhoff/Bouma's Boekhuis, Groningen.
- KWAK R. & LENSINK R. 1983. De trek over de telpost "Hoge Erf" Arnhem in 1982. LWVT, Arnhem.
- LANDELIJKE WERKGROEP VOGELTREKTELLEN 1984. Verslag van de simultaantellingen van zichtbare landtrek in het voorjaar en het najaar van 1982 in Nederland. LWVT, Arnhem.
- 1987. Simultaantellingen van zichtbare landtrek in het najaar van 1985 in Nederland. LWVT, Den Haag.
- 1990. Simultaantellingen van zichtbare landtrek in het najaar van 1986 in Nederland. LWVT, Zoetermeer.
- 1992. Simultaantellingen van zichtbare landtrek in het najaar van 1987 in Nederland. LWVT, Beek-Ubbergen.
- MEININGER P. L., BERREVOETS C. M. & STRUCKER R. C. W. 1993. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 1992 met een samenvatting van veertien jaar monitoring 1979-1992. RWS-DGW, Middelburg.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. Sovon, Arnhem.
- Franklin L. L. Tombeur, Postbus 616, B 9000-Gent

Eerste broedgeval van de Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* in Nederland

De Grote Mantelmeeuw is een algemene broedvogel van voornamelijk rotsachtige kusten aan weerszijden van het noordelijke deel van de Atlantische Oceaan. In de loop van de twintigste eeuw is de Grote Mantelmeeuw in Noord-Amerika en NW-Europa sterk in aantal toegenomen en heeft de soort zijn verspreidingsgebied in beide werelddelen aanzienlijk naar het zuiden uitgebreid (Voous 1960, Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Cramp & Simmons 1983, Vauk & Prüter 1987). De soort broedt sinds 1925 in Frankrijk met aan het einde van de jaren zeventig reeds meer dan 1000 broedparen, en sinds 1930 in Denemarken, waar in het midden van de jaren zeventig jaarlijks al bijna 500 broedgevallen waren (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Cramp & Simmons 1983, Vauk & Prüter 1987). In Duitsland heeft de Grote Mantelmeeuw zich in het midden van de jaren tachtig gevestigd: 1984 Oostzeekust (Nehls & Sperlich 1986), 1985 westelijk Waddengebied (Zang *et al.* 1991) en 1988 waddenkust Sleeswijk-Holstein (Gloe 1991). Zowel langs de Oostzeekust als langs de westkust van Sleeswijk-Holstein wordt nu geregeld gebroed. In 1990 werden in het Deens-Duitse Waddengebied drie broedparen vastgesteld (Common Secretariat for the Cooperation on the Protection of the Wadden Sea 1992), in 1991 zes (Samenwerkingsverband SOVON, Landesverwaltungsamt Niedersachsen, Landesamt für den Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer en Skov- og Naturstyrelsen). Een mogelijke vestiging van de Grote Mantelmeeuw in ons land leek gezien deze ontwikkelingen slechts een kwestie van tijd.

Op 24 mei 1993 werd door HJPV een bezoek gebracht aan de gemengde kolonie van Zilvermeeuwen *L. argentatus* en Kleine Mantelmeeuwen *L. fuscus* in het natuurgebied de Middelpaten in het Veerse Meer (Zld.). Bij dit bezoek werd op een strekdam die op 10 m uit de wal als oeverbescherming is aangelegd, een nest met één ei van een Grote Mantelmeeuw gevonden.

De rondvliegende en alarmerende vogels trokken bij het betreden van het bewuste gebied direct